

Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve ÖZEL EĞİTİM

Editör
İbrahim H. Diken

ÜNİTE 5
AİLE EĞİTİMİ

ÇOCUĞUN EĞİTİMİNE AİLENİN KATILIMININ ÖNEMİ

- Anne-babalar çocukları hakkında her türlü bilgiyi sağlayan kişilerdir.
- Onlardan alınan bilgiler sınıf içindeki çalışmalara yön verebilir.
- Günlük programda yer alan etkinlikler için malzeme sağlayabilirler.
- Öğretmenlerin en çok sorun yaşadığı sanatsal etkinliklere malzeme sağlamaları öğretmenin işini oldukça kolaylaştıracaktır.

ÇOCUĞUN EĞİTİMİNE AİLENİN KATILIMININ ÖNEMİ

- Her anne-baba çocuğu için bir şeyler yapmak ister.
- Özel gereksinimli çocuğun doğumuyla ailenin yaşam şekli değişmektedir.
- Normal çocuk sahibi anne-babalara göre onların ek sorumlulukları doğmaktadır.
- Bu yüzden ailenin duygusal durumu eğitime katılımını etkilemektedir.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞUN DOĞUMUYLA AİLE TEPKİLERİNİN EVRELERİ

- ✓ Yapılan araştırmalar özel gereksinimli çocuğun doğumuyla ailelerin 3 aşama geçirdiklerini göstermektedir.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞUN DOĞUMUYLA AİLE TEPKİLERİNİN EVRELERİ

Aile durumu ilk öğrendiğinde çaresizlik ve aşırı ağlama ile karşılar. Gerçekten kaçarlar, mutsuzdurlar, inkar etmeye çalışırlar. Bu acı durum bazı ailelerde ömür boyu sürer. Depresyon bu acı sürecin sonucudur. Uzman desteği gerekir. Bu süreçte aileyi anlamak ve yardımcı olmak gerekir.

1. EVRE: ŞOK-İNKAR-ACI ve DEPRESYON

Kızgınlık 2 şekilde kendini gösterir:

1. Niçin ben?
2. Sorun başka kaynağa ait tutulur. Doktor suçlanır. Daha sonrasında kendini suçlama olabilir. Geçmişteki bir hatadan kaynaklandığını düşünürler. Bir süre sonra durumu kusur olarak algılayıp, topluma çıkmaktan utanma başlayabilir.

2. EVRE: KIZGINLIK-SUÇLULUK ve UTANÇ

Son aşamada ise olumsuz duygular tamamen ortadan kalkmasa da durum kabullenilir. Aile durumu kabul ettikten sonra, artık bu durum için neler yapabileceğini araştırır. Duruma uyum sağlamaya başlar.

3. EVRE: KABUL ve UYUM

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUĞA SAHİP AİLELERİN YAPMASI GEREKEN SORUMLULUKLAR

Çocuğun bakımını
üstlenme

Özel gereksinimi
olmayan çocuklarıyla
ilgilenme

Maddi destek sağlama

Çocuğun eğitimiyle ilgili
bilgi sahibi olma

Çocuğun davranış ve
öğrenme sorunlarına
karşı destek alma

Eşler arasında yaşanan
sorunlar

Çocukları için
psikolojik danışma
desteği alma

Çevresindeki kişileri
bilgilendirme

ÖĞRETMENLERİN SAHİP OLMASI GEREKEN KİŞİLER ARASI İLETİŞİM BECERİLERİ

Anne Babanın İfadelerini Kabul Etme

- Öğretmenler ve uzmanlar anne ve babanın sözel ve sözel olmayan ifadelerine değer vermeli ve saygı duymalıdır.
- Ailenin, düşüncelerini özgürce ifade etmesinin birinci koşulu, ailenin uzmana güven duymasıdır.
- Öğretmenler/uzmanlar ailelerin iletişim kurma yollarına karşı önyargılı olmamalıdır.
- Uzman eğitimini üstlendiği çocukların ailelerinin ruh halini dikkate almalı ve hoşgörülü olmalıdır.

Dinleme Becerisine Sahip Olma

- İyi bir dinleyici, dikkatini karşısındaki kişinin düşüncelerini ifade ediş şekline değil, konuşulan konunun içeriğine yöneltir.
- Aileyle göz kontağı kurma, özelliklerine ilişkin not alma, beden diliyle aileyi sohbet esnasında onaylama dinlediğinizi gösteren davranışlardır.
- Empatik dinleyici; içten ve ilgiyle dinler. Görüş ayrılığı yakalama çabası olmaz, konuşma sırasında aileyi teşvik eder.

Etkili Sorular Sorma

- Ailelerle görüşme sırasında açık ve kapalı uçlu sorular sorarak konuya ilişkin ebeveynlerin düşüncelerini öğrenmek gerekir.
- Örneğin;
- Çocuğunuzun bu yıl okulda ne gibi deneyimler kazanmasını istiyorsunuz?
- Ali geçen hafta ev ödeviyle ilgili neler yaptı?
- Bu konuda siz evde neler yapıyorsunuz?

Aileyi Cesaretlendirme

- Anne babalar çocukları hakkında güzel şeyler duymak isterler.
- Ancak özel gereksinimli çocuk sahibi aileler, çevrelerinden çocukları hakkında eleştiri alabilirler.
- Bu nedenle bu ailelerin çocukları hakkında olumlu şeyler duymaya ihtiyaçları vardır.
- Bu konuda öğretmenler/uzmanlar, ailelere destek olabilirler.
- Öğretmenler çocukların gelişimlerini kaydederek ilerlemeleri gösterip, onların da akranları gibi olabileceği konusunda aileleri cesaretlendirmeleri gerekmektedir.

EV-OKUL İLETİŞİMİNİN SAĞLANMASI

**YAZILI
NOTLAR**

AİLE GÖRÜŞMELERİ

**TELEFON
GÖRÜŞMELERİ**

EV-OKUL İLETİŞİMİNİN SAĞLANMASI

Aile Görüşmeleri

Aile Görüşme Öncesi Yapılması Gerekenler

Öncelikle görüşmenin yapılacağı ortam hazırlanmalıdır. Sakin ve özel bir yer seçilmeli ve daha çok çocuğun sınıfında yapılmalıdır. Çocuğun ilerleme grafikleri aileye göstermek üzere hazırlanmalıdır. Yapılacak konuşmanın çerçevesi önceden planlanmalıdır.

Aile Görüşme Sırasında Yapılması Gerekenler

Görüşme esnasında ailenin rahat olması sağlanarak, çocuktaki ilerlemeler aileye aktarılmalıdır. Konuşma dili ailenin seviyesine uygun olmalıdır. Ailenin fikirlerine saygı duyup, onları dinlemek gerekir. Çocuk için önemli ve öncelikli konular konuşulmalıdır.

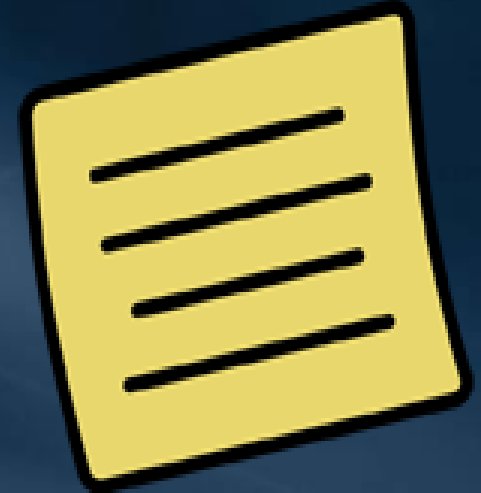
Aile Görüşme Sonrasında Yapılması Gerekenler

Görüşmede alınan kararlar özetlenmelidir. Bunu için aileye yazılı bir doküman verilebilir. Katılım için aileye teşekkür edilmelidir. Anne ve babanın davranışlarını pekiştirmek de bu süreçte önemlidir.

EV-OKUL İLETİŞİMİNİN SAĞLANMASI

Yazılı Notlar

- Öğretmenler ailelere çocuklarıyla ilgili günlük ya da haftalık bilgiler vermek üzere yazılı notlar hazırlamalıdır.
- Yazılı notlar aile ve uzman/öğretmen arasında iletişimi sağlar.
- Çocuğun o gün/hafta okulda neler yaptığı, nelere gereksinim olduğu, evde ne yapmaları gerektiği aileye yazılı olarak bildirilirse, aile de evde yapacağı şeyler için yazılı notu rehber olacaktır.
- Bu amaçla basit yazılı iletişim kartları hazırlamak iletişim için çok faydalı olacaktır.

EV-OKUL İLETİŞİMİNİN SAĞLANMASI

Telefon Görüşmeleri

- Düzenli telefon görüşmeleri aile-okul iletişimini sürdürmek için etkili bir yoldur.
- Telefon görüşmeleri çalışmalarını nedeniyle okulu sınırlı ziyaret edebilen aileler için uygun bir iletişim yoludur.
- Bu görüşmeler için belli bir zaman dilimi belirlenmelidir.
- Yüz yüze görüşme için randevular telefon görüşmelerinde ayarlanabilir.

AİLENİN SINIFA KATILIMI

- Ailenin sınıfa katılımı belli bir hazırlığı gerektirmektedir. Bu konuda öğretmenin yapması gereken davranışlar şöyledir:

AİLENİN SINIFA KATILIMI

1. Ailenin Sınıf Etkinliklerine Katılacağı Süreyi Belirleme

- Ailenin etkinliklere katılacağı süre başlangıçta kısa olmalıdır.
- Zamanla uygun olarak artırılmalıdır.
- Bu süre aile ve öğretmenin ortak kararı ile belirlenebilir.

2. Aileye Sınıf Hakkında Bilgi Verme

- Özellikle sınıfta yaşanan öğrenme ve davranış sorunları ve günlük program hakkında aile bilgilendirilmelidir.

AİLENİN SINIFA KATILIMI

3. Aileye Sınıf İçerisinde Yardımcı Olacak Öneriler Sunma

- Çocuklarınızın yaptıkları davranışları izleyin. Gördüğünüz şeyleri sözel olarak ifade edin. Örneğin; «*tüm mandalları sıraya koyduğunu görüyorum*»
- Çocuğun yaptığı etkinliğe katılın. «*senin yaptığın gibi bende kule yapmaya çalışacağım.*»
- Çocuğun ne düşündüğünü anlamak için açık uçlu sorular sorun. «*kaç bloğa ihtiyacın var, ne yapıyorsun?*»
- Çocukların başarılı davranışlarını pekiştirin. «*harikasın! Boyadığın resim panonun en güzel resmi olacak.*»
- Çocukların olumsuz davranışlarını sözel olarak uyarmaktansa, belli bir süre görmezden gelin.

AİLENİN SINIFA KATILIMI

4. Aile ile Birlikte Etkinliđi Belirleme

- Ailenin katılımının kolay olacağı etkinlikler seçilmelidir.
- Bu durum asla öğretmen olarak bir iş yükü hafifletme olarak görülmemelidir.
- Önemli olan anne ve babanın çocuklarıyla birlikte olmaları ve çalışma olanağı bulmalarıdır.

5. Ailenin Sınıfa Katılımını, Aile ile Birlikte Deđerlendirme

- Öğretmenler, ailenin sınıfa katılımdan neler öğrendiklerini birlikte olmaktan keyif alıp almadıklarını anne babaya sormalıdırlar.
- Anne babalara ilerideki çalışmalara katılım için teşvik etmek gerekir.
- Ailenin bu konuda olumlu deneyimler yaşaması için fırsatlar yaratın.

AİLENİN EV ORTAMINDA ÇOCUĞUNUN EĞİTİMİNE KATILIMI

- Aile, yaşamın getirdiği sorumluluklar nedeniyle evde çocuklarının eğitimine katılmada isteksiz olabilir.
- Bunun için uzmanlarla bir araya gelip beklentileri, yapılabilecekleri ve çözüm yolları tartışılmalıdır.
- Anne ve bannalar ev ortamında yapılacak becerinin belirlenmesinde ve nasıl gerçekleştirileceği konusunda pratik önerilerde bulunulmalıdır.

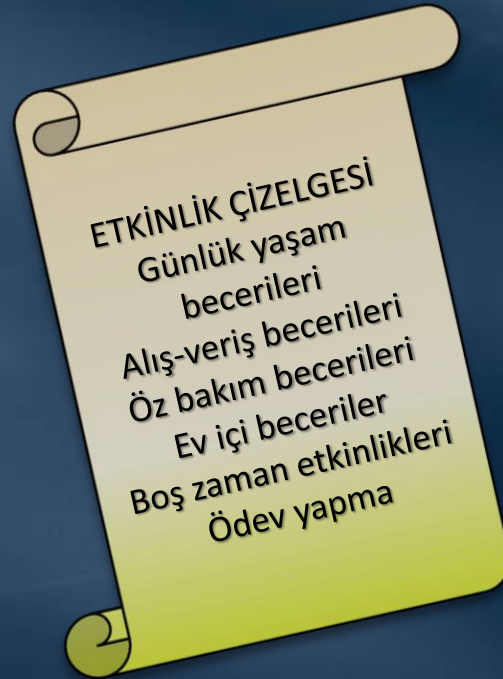

AİLENİN EV ORTAMINDA ÇOCUĞUNUN EĞİTİMİNE KATILIMI

Anne Babalara Pratik Öneriler

1. Ailenin günlük rutinleriyle ilişkili bir etkinlik çizelgesinin oluşturulması

- Anne ile baba çocuğun günlük yaşamda yapması gereken becerileri günlük ya da haftalık olarak bir çizelgeye dönüştürebilir.

AİLENİN EV ORTAMINDA ÇOCUĞUNUN EĞİTİMİNE KATILIMI

Anne Babalara Pratik Öneriler

2. Belirlenen etkinliklerin önem sırasına göre yazılması ve öncelikli bir becerinin belirlenmesi

- Çocuğunuzla en çok hangi beceriyi yaparken sorun yaşıyorsunuz?
- Günlük yaşamda en fazla hangi becerinin öğretiminde yardıma gereksinim duyuyorsunuz?
- Belirlediğiniz beceri çocuğunuzun gelişim düzeyine uygun mu?
- Ev ortamında öğretimi yapılacak beceri farklı ortamlarda da kullanılacak mı?
- Belirlediğiniz beceri çocuğunuzun bağımsız yaşamına katkı sağlayacak mı?
- Belirlediğiniz beceri çocuğunuzun kişiler arası iletişimini kolaylaştıracak mı?

AİLENİN EV ORTAMINDA ÇOCUĞUNUN EĞİTİMİNE KATILIMI

Anne Babalara Pratik Öneriler

3. Etkinliğin günün ya da haftanın hangi saatinde olacağını belirlenmesi

- Etkinlik günlük rutin içerisinde yapılıyorsa bu zaman dilimi belirlenir. *Örneğin, ayakkabı giyme becerisinin sabah okula giderken çalışılması.*
- Ancak sosyal bir beceri çalışılıyorsa «otobüse binme becerisi» gibi o zaman otobüsün kalabalık olmadığı bir saat seçilmelidir.

AİLENİN EV ORTAMINDA ÇOCUĞUNUN EĞİTİMİNE KATILIMI

Anne Babalara Pratik Öneriler

4. Etkinliğe kimlerin katılacağına belirlenmesi

- Etkinliğe aile üyelerinden kimlerin katılacağı öğretmenle/uzmanla birlikte belirlenir.
- Bazen tüm aile, bazen sadece bir aile üyesi etkinliğe katılabilir.

AİLENİN EV ORTAMINDA ÇOCUĞUNUN EĞİTİMİNE KATILIMI

Anne Babalara Pratik Öneriler

5. Çocukta var olan ya da becerinin öğretimi sırasında ortaya çıkabilecek sorun davranışların belirlenmesi

- Öğretim sırasında sorun davranışla karşılaşıldığında davranış değiştirme programı uygulanmalıdır.
- Çocukta sorun davranış en aza indiğinde ya da ortadan kalktığında öğretime başlanmalıdır.

AİLENİN EV ORTAMINDA ÇOCUĞUNUN EĞİTİMİNE KATILIMI

Anne Babalara Pratik Öneriler

6. Günlük yaşam içerisinde etkinliğin nasıl meydana geleceğinin belirlenmesi

- Etkinlikler anne ve babaya ev ortamında ek yük getirmeyecek şekilde planlanmalıdır.
- Öğretim olabildiğince doğal zamanlarında rutinlerin içine gömülmelidir.

7. Beceri için gerekli araç-gereçlerin belirlenmesi

- Öğretim için gerekli araç-gereçler önceden belirlenmelidir.
- Bazı araçlar ev ortamdan edinilirken, bazıları piyasadan alınabilir ya da araçta uyarılama yapılabilir.
- Öğretimi kolaylaştırmak için çocuğun hoşuna giden araçlar seçilmelidir.

AİLENİN EV ORTAMINDA ÇOCUĞUNUN EĞİTİMİNE KATILIMI

Anne Babalara Pratik Öneriler

8. Becerinin nasıl öğretilceğinin belirlenmesi

- Öğretilecek şey bir beceri ise öncelikle beceri analizi yapılır.
- Daha sonra hangi öğretim yöntemi kullanılacağına karar verilir.
- İpuçlarının nasıl kullanılacağına, hangi pekiştireç sisteminin kullanılacağına, nasıl kayıt tutulacağına ilişkin aileye model olunur.
- Aile ipuçlarını, pekiştireçleri nasıl kullanacağını öğrendikten sonra öğretime geçer.
- Öğrencinin performansı öğretim öncesi ve sonrasında kaydedilir.
- Kayıt formlarından aile çocuklarının ilerleme durumunu izleyebilirler.
- Tüm bu adımları öğretmen/uzman, anne ve babaya tek tek uygulamalı olarak göstermelidir.

AİLENİN EV ORTAMINDA ÇOCUĞUNUN EĞİTİMİNE KATILIMI

Anne Babalara Pratik Öneriler

9. Aileyle birlikte öğretim planlarının sonuçlarının değerlendirilmesi

- Ailenin gösterdiği başarılı yaklaşımlar fark edilmeli ve çocuğun eğitiminde bunun ne kadar önemli olduğu aileye ifade edilmelidir.
- Yapılan çalışmadan aileye yaşadığı güçlükler, edindiği olumlu deneyimler sorulur.
- *Özel eğitimde aile anahtar role sahiptir.*

